

DOI: 10.31866/2616-745X.14.2024.319364
УДК 341.461(73):[316.4.063.24+328.16

ПОЛЯРИЗАЦІЯ ТА КРИЗА ДЕРЖАВНОСТІ США

Ратніков Максим Ігорович

*Кандидат політичних наук, старший викладач,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8066-2527>,
e-mail: mratnikov@vu.cdu.edu.ua,
Черкаський національний університет
ім. Богдана Хмельницького, бул. Шевченка, 81,
Черкаси, Україна, 18031*

Надіслано:

22.08.2024

Рецензовано:

29.08.2024

Прийнято:

07.09.2024

Для цитування:

Ратніков, М.І., 2024. Поляризація та криза державності США. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 14, с.138-150. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.14.2024.319364>.

У пропонованій статті із застосуванням методу системного аналізу досліджуються причини та наслідки політичної і соціальної поляризації у Сполучених Штатах, що виникла внаслідок складних взаємодій соціальних, економічних та політичних факторів наприкінці ХХ століття. Проаналізовано, як економічна нерівність, культурні зміни, трансформація партійної системи та посилення інформаційної сегрегації сприяли поглибленню розбіжностей в американському суспільстві. Особлива увага приділяється тому, як поляризація вплинула на функціонування державних інститутів та викликала кризу в системі управління, загрожуючи стабільності демократичних процесів у країні у ХХІ столітті. Метою статті є виявлення та системне осмислення ключових факторів, що призвели до політичної і соціальної поляризації у США, а також аналіз їх впливу на кризу державних інститутів та демократичних процесів у ХХІ столітті. Автор прагне зрозуміти, як різні аспекти соціального, економічного та політичного життя, взаємодіючи один з одним, спричинили поглиблення розколу в американському суспільстві та послаблення ефективного функціонування державної системи.

Ключові слова: США, Д. Трамп, поляризація, вибори, криза державності.

Вступ

Представницька демократія у США наприкінці ХХ і на початку ХХІ століття сприймалася як стабільна структура політичного життя, що перевершує всі інші форми. Однак представницькі демократії, як і всі інші форми правління, схильні згодом ставати незбалансованими, оскільки політичні та економічні умови, в яких вони були створені, змінюються. Спроба встановити і підтримувати стабільний політичний порядок обов'язково закладає причини для майбутніх криз.

Ці причини ховаються у балансі соціальних, правових, економічних та політичних обставин, які, на перший погляд, не мають між собою явного політичного зв'язку. Однак із розвитком державності пакет цих обставин спочатку тисне на деякі соціальні класи, які починають відігравати роль бази для появи політиків-ревізіоністів, потім стають серйозною державною проблемою, а після кількох електоральних циклів запускають етап політичних змін.

Той факт, що президентські вибори 1992 року були виграні за найнижчого відсотка голосів виборців із 1912 року, а також тривалі спроби республіканців у Конгресі усунути Білла Клінтона з посади шляхом імпічменту, судове президентство 2000 року, намагання поставити під сумнів громадянство Б. Обами, полювання на відьом Д. Трампа, січневе повстання 2020 року, спроба вбивства Д. Трампа і переворот у демократичній партії є індикаторами кризи американської моделі представницької демократії. Щодо причин, перебігу і наслідків цієї кризи існують різні погляди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Деякі автори, а саме Хелен Томпсон (Thompson, 2022), пояснює проблему комплексно на основі виявлення зв'язків між енергетичними і фінансовими ринками, а також політичними та геополітичними проблемами, які призводять до поляризації.

Зауважимо, що в Америці тривалий час заперечували факт наявності у країні злоякісної поляризації. Робота Алана І. Абрамовиці і Кайла Л. Сондерса (Abramowitz and Saunders, 2008) була однією з тих переломних статей, які на основі статистики підтвердили, що вона не тільки є, а й стрімко набуває рис радикалізації. Автори наводять дані, які показують, що розбіжності між республіканцями та демократами щодо ключових проблем (наприклад, економіки, соціальних питань та питань безпеки) збільшуються. Автори також обговорюють, як ці розбіжності сприяють посиленню партійної ідентичності та поділу у суспільстві. Основна ідея статті полягає в тому, що політична поляризація у США є реальною і зростаючою проблемою, а не міфом. Абрамовиць і Сондерс критикують позицію тих, хто стверджує, що громадськість залишається доволі центристською і не розділена за партійною ознакою (Abramowitz and Saunders, 2008).

У статті «An Empirical Look at US Treaty Practice: Some Preliminary Conclusions» Крістіна Г. Буйс (Buys, 2014) розглядає, як партійні інтереси та внутрішні конфлікти всередині США впливають на процес укладання і ратифікації міжнародних договорів. Вона зазначає, що політичні партії відіграють ключову роль у процесі ратифікації договорів у Сенаті США, де потрібна згода двох третин сенаторів для схвалення договору. Коли одна партія контролює Сенат, а президент належить до іншої партії, шанси на ратифікацію міжнародних угод значно знижуватимуться. Це пов'язано з тим, що опозиційна партія може використати процес ратифікації як спосіб блокувати ініціативи президента чи торгуватися за політичні поступки в інших сферах. Вона особливо наголошує на поляризації, тому що внутрішньопартійні розбіжності також можуть ускладнювати процес ратифікації. Навіть якщо одна партія має більшість, різні фракції всередині цієї партії можуть по-різному сприймати конкретні договори, особливо якщо вони стосуються чутливих питань, таких як торгівля, оборона чи екологія. Це може призвести до затягування процесу ратифікації або необхідності внесення поправок до тексту договору, що, зі свого боку, може ускладнювати його узгодження з міжнародними партнерами.

Стаття «Dodging the Rules in Trump's Republican Congress» авторки Сари Біндер, опублікована у 2018 році в *The Journal of Politics*, аналізує, як республіканці в Конгресі США в період президентства Дональда Трампа використовували різні стратегічні прийоми та оминали традиційні законодавчі правила для досягнення своїх політичних цілей (Binder, 2018). Авторка показує, як правлячі республіканці, зіткнувшись із труднощами у проходженні законодавчих ініціатив через Сенат та Палату представників, почали вдаватися до маніпуляцій із процедурними нормами, щоб просувати свої законопроекти. Ці прийоми включали використання прискорених процедур, зміну правил голосування та вжиття заходів через бюджетоорієнтовані резолюції, що дозволяло оминати необхідність отримання підтримки від демократів або помірних членів власної партії. Авторка підкреслює, що така поведінка відображає зростаючу партійну поляризацію й ослаблення традиційних норм та інститутів у Конгресі. Біндер також зазначає, що ці практики можуть мати довгострокові наслідки для законодавчого процесу, знижуючи довіру до Конгресу та ускладнюючи майбутню міжпартійну співпрацю.

Ми не можемо пройти повз роботу С. Сміта (Smith, 2014), який показав, як процедурні інструменти, такі як філібастер, тактика затримки та голосування, використовувалися і трансформувалися з часом, щоб стати зброєю у політичній боротьбі між партіями в Сенаті. Сміт описує, як ці методи стали

більш частими та систематичними, призводячи до зниження продуктивності Сенату та зростання партійної поляризації. Автор аналізує, як процедура стала засобом для блокування законодавчих ініціатив і як це призвело до так званого «сенатського синдрому» – стану, за якого практично будь-яка дія в Сенаті супроводжується процедурною боротьбою (Smith, 2014).

Виокремлення не розв'язаних раніше частин загальних проблем. Всі ці роботи поєднує фіксація радикалізації політичних процесів у США, але загальною проблемою є відсутність систематизації та загального контексту.

Формулювання цілей статті

Мета цієї статті – систематизувати процеси, що лежать в основі політичної поляризації в Америці.

Виклад основного матеріалу дослідження

Особливістю США є відсутність початкового гомогенізованого населення, що змусило батьків-засновників сформувати систему поділу влади як таку, що обмежує президента. Це гарантувало згоду еліт, які програли, приймати владу інших еліт. Еліти нової держави як похідні від соціальних груп та класів зазвичай виправдовували свою владу та міць усередині країни ім'ям нації і стверджували, що представляють її єдність. Для цього було створено інститут громадянства як спосіб включати та виключати елементи із внутрішньополітичних процесів. Також державні діячі використали можливість збирати податки для забезпечення деякого економічного захисту громадян, що створювало альтернативну форму держави як суспільства із загальною матеріальною долею.

У такій парадигмі американська державність виражалася як процес, у якому представники соціальних класів комунікували із соціальними групами на основі наданих формальних і неформальних економічних прав зі змагальною метою, як ці права можна було б найкраще реалізувати на практиці. Це не означало, що вигоди від економічної державності розподілялися рівномірно або що всі класи рівною мірою користувалися політичним впливом, але згодом від імені нації держава взяла на себе відповідальність за підтримку галузей економіки, контроль над інфляцією, забезпечення зайнятості та медичне страхування.

Все разом це утворювало політичний консенсус як форму державності. Це можна розглядати як «уявну спільноту», сформовану певним уявленням про спільне минуле з певною відправною точкою. Але на початку XXI століття американські громадяни не мають великої кількості причин, через які їм потрібно розуміти себе в таких термінах.

Криза 2020 року показала, що американська державність де-факто зменшилася, бо частина громадян не вірить у надійність низки політичних

інститутів. Водночас тривають дуже гострі суперечки навколо політичних умов, які могли б уможливити нову та більш інклюзивну американську державність. Це пов'язано з тим, що вимоги відновити втрачений політичний баланс між громадянами шляхом перегляду балансу між матеріальними інтересами зіштовхуються з реальністю того, що громадяни, які складають цю демократію, згодом радикально змінилися.

Дедалі частіше частина правих наполягає на тому, що не може бути ідеї американської нації без християнства, частина поміркованих – що світська нація є основою будь-якої республіки, а частина лівих стверджує, що американська державність тепер має пристосуватися як мінімум до часткового мультикультуралізму. Наявність учасників політичного процесу, які вважають, що американська республіка була заснована як біла республіка і що успіх США за своєю суттю був прив'язаний до європейських цінностей, з одного боку, та наявність, з іншого боку, чорних націоналістів, які вважають за необхідне створити нову державу на території наявної американської республіки, створює підґрунтя для перегляду політичних засад.

Післявоєнна міграція азіатів і латиноамериканців ще більше ускладнює питання про те, що залишилося з американської історії і що могло бути сумісним з ідеєю державності для всіх американських громадян. З кінця ХХ століття мовне питання (під цим ми розуміємо зростання кількості носіїв іспанської мови), пов'язане зі зростанням інтересу до мультикультуралізму як способу розуміння американського історичного досвіду, почало викликати особливі політичні суперечності. У цьому плані американська демократія вперше у своїй історії зіткнулася в таких масштабах із проблемою взаємовідносин між мовою та ідентичністю, що відіграла центральну і політично дестабілізуючу роль у національному будівництві європейських держав.

Чимало дослідників підкреслюють, що перехід расового питання з розряду гострих у розряд врегульованих стався під час війни у В'єтнамі. Скасування військового призову і заміна його контрактною формою знизили етнічний і расовий тиск на політику, але залишили мало прийнятних варіантів підтримки американської державності, особливо коли економічні умови, що лежали в основі «Нового курсу», поступово зникали.

За останні 50 років сама структура американського суспільства змінилася. У середині 1979 року кількість робочих місць у США оцінювалася в 19,5 мільйона. Через десять років у цьому секторі економіки працювало 17,9 мільйона осіб, а наприкінці 1999 року – 17,3 мільйона. Більша частина подальшого швидкого падіння припала на початок 2000-х років. У 2001 році

зайнятість у промисловості впала із 17,1 мільйона до 15,7 мільйона, а до грудня 2003 року – до 14,3 мільйона осіб. Перенесення виробництва за кордон також стимулювало соціальний конфлікт: у виграші опинилися акціонери та надзвичайно добре оплачувані керівники, а переможеними були фабричні робітники (Thompson, 2022).

З часом цей конфлікт став ще гострішим, бо в деяких штатах зберегли для робітників соціальні програми «Нового курсу», а в деяких пішли шляхом скорочення податків. В окремих штатах для працівників важливішими за заробітну плату стали премії, а в деяких – соціальні гарантії. Це особливо яскраво проявляється, порівнюючи соціальні програми північних і південних штатів.

Низькі податки призвели до руху людей і капіталу на південь США, і щоб підтримати перенесення виробництва, місцеві губернатори послабили профспілки, що, зі свого боку, знизило рівень заробітної плати і створило конфлікт між американськими виробниками та споживачами, який у різних географічних частинах країни став строго нульовою сумою. Наприклад, нафтовидобувні штати хотіли виробляти більше за ринковими цінами, а штати, які не видобувають нафту і де зима холодна, особливо Нова Англія, – контролювати ціни і виділяти більше палива на опалення. Намагаючись врегулювати проблему, федеральний уряд безпосередньо брав участь у розподілі виробництва у способи, які незмінно викликали невдоволення окремих груп населення, що ще більше поляризувало спочатку населення, потім місцевих політиків, а після федеральних.

Таким чином, сучасну політичну поляризацію у США слід розуміти як із погляду ідеологічної розбіжності партій, так і з погляду розширення ліберально-консервативного виміру конфлікту на ширший набір соціальних і культурних конфліктів в американському суспільстві (Hare and Poole, 2014).

Політики не діють як незалежні особи, які ухвалюють рішення. Вони належать до структурованих політичних організацій. Ці організації працюють із формальними системами керівництва і переслідують конкретні партійні цілі, стимулюючи своїх членів, лідери яких здійснюють контроль над пересічними членами, спрямовуючи підтримку «за» або «проти» аспектів поточного порядку денного. І якщо лідер партії прийняв рішення, то вся партія має наслідувати його погляди, навіть якщо це суперечить власним поглядам пересічного політика. Це призводить до штучного збільшення поляризації. Панування стратегії «вирубки та випалювання», в яких партії зневажливо відгукуються про інших своїх членів, є індикатором не лише високої партійної дисципліни, а й високого рівня поляризації (Canen, Kendall and Trebbi, 2014).

Щоб зрозуміти, наскільки глибокий розрив між партіями, низка політологів порівняли сенаторів по штатах. Усередині як Демократичної, так і Рес-

публіканської партій існують значні розбіжності в ліберально-консервативних позиціях, але два сенатори з одного штату та однієї і тієї ж партії, як правило, дуже схожі. Навпаки, сенатори з одного штату, але з різних партій настільки відрізняються, що іноді неможливо повірити в те, що вони сусіди. Це вказує на те, що і демократи, і республіканці спираються на поляризований електорат на своїх округах. Загалом це говорить про те, що тепер існує конкуренція між однаково збалансованими, але радикальними коаліціями на більшій частині території Сполучених Штатів (Poole and Rosenthal, 2011).

Нині існують великі розбіжності в поглядах між демократами і республіканцями, між виборцями червоних і синіх штатів, а також між релігійними і світськими виборцями. Ці розбіжності не обмежуються невеликою меншістю активістів – вони охоплюють великий сегмент громадськості, і найглибші розбіжності виявляються серед найзацікавленіших, поінформованих і активних громадян. Ба більше, дані показують, що поляризація активізує електорат і стимулює політичну участь (Abramowitz and Saunders, 2008).

Тоді як більшість праць учених про партійну поляризацію раніше фокусувалися на ідеологічній крайності партійних позицій, останнім часом в американському електораті зафіксовано нову форму поляризації. Прості американці дедалі більше не люблять і бояться представників іншої партії. Можливо, нова форма політичної поляризації породжує самовідтворюваний цикл. Коли громадяни відчувають антипатію до своїх опонентів і уникають їх, це, зі свого боку, посилює фактичну поляризацію. Неприязнь до опонентів може призвести до того, що люди прийматимуть вподобання, ще більш далекі від вподобань опонентів, а уникнення опонентів створює політичні відлуння-камери (що посилюють вже існуючі погляди прихильників), особливо серед консерваторів. Аналогічним чином, коли прихильники переоцінюють, наскільки сильно їх ненавидять опоненти, вони відчувають себе вправі ненавидіти своїх опонентів ще більше у відповідь. Таким чином, люди схильні переоцінювати поляризацію, що призводить до того, що вони поступово все далі й далі віддаляються від того, ким вони вважають своїх опонентів (Heltzel and Laurin, 2020).

Усе перераховане вище порушує незручні запитання: якою мірою американські уявлення про зовнішню політику поляризовані за партійними ознаками? Як поляризація змінює зовнішньополітичну поведінку Конгресу і президента США? І як поляризація змінює ефективність зовнішньої політики США і впливає на роль Америки у світі?

Однозначно, що криза державності та як наслідок поляризація американської політики і суспільства кидають виклик демократичній підзвітності по-

літичної системи та її агентів, водночас змінюючи те, як обрані представники виконують свої ролі та обов'язки. Поляризація призводить до блокування політичних досягнень опозиції (Theriault, 2013; Rudolph and Hetherington, 2021). Обидві партії запровадили процедурні зміни, щоб змінити систему старшинства при призначенні голів комітетів (Smith, 2014). Партія більшості в умовах поляризації прагне придушити опозицію меншості, щоб просунути свій політичний порядок денний, використовуючи обмежені та закриті правила для запобігання подачі поправок до законопроєкту, а також бюджетних резолюцій і законопроєктів про примирення, щоб уникнути загроз обструкції. Навпаки, партія меншості дедалі більше покладається на погрози обструкції, а також на суди для реалізації законодавчих актів (Binder, 2018).

Президенти США знизили кількість укладень міжнародних договорів через зростаючу складність мобілізації двопартійної більшості для ратифікації в Конгресі (Buys, 2014). У відповідь на поляризацію Конгресу президенти дедалі частіше обходять заблоковану законодавчу гілку влади, здійснюючи виконавчу владу в односторонньому порядку (Burns, 2019). Це проявляється насамперед у вигляді військових розгортань та оборонних закупівель (Milner and Tingley, 2015). Партійна поляризація також впливає на призначення у виконавчій владі, змушуючи президентів призначати менше посадовців з опозиційної партії на керівні посади (Flynn, 2014). Це, зі свого боку, сприяло поляризації стосунків США із союзниками та партнерами (Drezner, 2019).

Сприяння лібералізації торгівлі через багатосторонні організації та угоди про вільну торгівлю було характерним для світового лідерства США і ліберального міжнародного порядку з моменту закінчення Другої світової війни. У світовій економіці, в якій доларовий кредит став центральним фактором зростання і де корпоративний доступ до американської банківської системи часто необхідний, Сполучені Штати мали величезну фінансову міць. Але істотні економічні зміни, що відбулися із 1970-х років, також зіграли незалежну роль у дестабілізації політики у США.

Відтоді як 1973 року Бреттон-Вудську систему фіксованих обмінних курсів було замінено плаваючими, інструмент державного боргу став більш важливим у державному управлінні. Міжнародні ринки капіталу пропонували урядам можливості фінансувати свою діяльність і проводити зовнішню політику поза всяким контролем із боку законодавчих органів або виборців, а іноді й політиків.

Запозичення мали свої переваги у створенні виборчих коаліцій більшості у США. У міру зростання безробіття уряди могли підтримувати держави загального добробуту без різкого підвищення податків. Вони могли б також використовувати борг, щоб пристосуватися до вищих цін на нафту і ство-

рити торговельний дефіцит, який дозволив би внутрішньому споживчому попиту зрости. Складність полягала в тому, що щойно валюта зазнавала серйозного знижувального тиску, уряд міг стабілізувати її тільки шляхом вжиття заходів, які або пригнічували економічне зростання, а найчастіше і зайнятість, або обмежували державні витрати.

Це стало можливим тому, що було створено систему, в якій національна валюта слугувала фізично пов'язаним міжнародним резервним активом. Оскільки імпорт нафти збільшував американський торговий дефіцит, американська економіка тепер потребувала закордонної пропозиції долара для фінансування своїх бюджетних проблем. Те, що раніше могло бути торговельною війною, натомість перетворилося на конкуренцію, яка тривала кілька десятиліть, із приводу обмінних курсів і того, хто має нести грошовий тягар того, що Вашингтон і ФРС хотіли зробити з долларом. У результаті державний і приватний борг різко зріс: загальний світовий борг збільшився більш ніж удвічі по відношенню до світового ВВП у період із 1974 по 2016 рік. Це спричинило спочатку зростання інфляції, потім безробіття, а згодом і поляризації.

У міру того, як суспільний договір «Нового курсу» здавав свої позиції, зменшувалося й уявлення про існування національної політичної спільноти зі спільною економічною долею, за яку держава могла успішно взяти на себе відповідальність. На початок XXI століття інтереси громадян стали надто явно розділеними. Інфляція загострила конфлікти інтересів між споживачами, поколіннями, працівниками, які не перебувають у профспілках, і тими працівниками, які спочатку могли захистити свою заробітну плату за допомогою страйків і галузевих угод.

Економіки різних штатів, більш орієнтовані на фінанси, посилили політичний вплив тих, хто володів фінансовими активами, тоді як переговорна сила організованої праці у сфері заробітної плати зменшилася. Крім того, що фінансовий сектор пропонував дуже високі зарплати, а приріст доходів концентрувався нагорі, він створив абсолютно нові фінансові активи з високою прибутковістю. Це суттєво вплинуло на добробут і нерівність доходів у всіх країнах із міжнародними фінансовими центрами, включно зі США.

Ті, хто володів цими активами, потім шукали для них політичного захисту. Кошти фінансового сектору стали із 1970-х років незамінними для американських політиків, які прагнули зібрати великі суми грошей для балотування на виборні посади. Тим часом великий бізнес, очолюваний фінансовими фірмами, також збільшив свою постійну лобістську присутність у Вашингтоні.

У 2015 році, розповідаючи про стан американської політики, колишній президент Джиммі Картер заявив, що Америка була «великою країною через свою політичну систему, але тепер це просто олігархія, яка діє за допомогою необмеженого політичного підкупу» (Thompson, 2022). Інший видатний американський політик Берні Сандерс заявив, що «велика політична боротьба, з якою ми зараз стикаємося, полягає в тому, чи збережуть Сполучені Штати свою демократичну спадщину, або ж ми рухаємося до олігархічної форми суспільства, де реальна політична влада належить жменьці мільярдерів, а не звичайних людей». У своїй декларації він заявив, що, заборонивши обмеження на витрати корпорацій та інших асоціацій на передвиборчу комунікацію, Верховний суд «повністю розбестив американську політичну систему і перетворив демократію країни на «олігархію» (Thompson, 2022).

У якийсь момент у Сполучених Штатах інфляція і регіональні розбіжності зійшлися воєдино: обробна економіка Півдня, не об'єднана у профспілки, перенесла економічні наслідки сильного долара і політики високих процентних ставок початку 1980-х років краще, ніж «Іржавий пояс» Середнього Заходу. Як і слід було очікувати, процентні витрати з фінансування бюджетного дефіциту лягали на громадян через їхні податки без будь-якої супутньої матеріальної віддачі від їхніх заощаджень, тоді як залежність урядів від міжнародних фінансових ринків обмежувала те, яких громадян вони могли обкладати податком і за якою ставкою.

Висновки

Як висновок зазначимо, що криза соціальної моделі білих робітників зокрема та представників робітничого класу загалом у США останніми десятиліттями справді мала значний вплив на політичний ландшафт країни. Почуття незадоволеності з приводу економічних і соціальних змін, глобалізації та зростання нерівності сприяли підтримці популістських й антиелітних лідерів. У 2016 році ця динаміка призвела до обрання президентом Дональда Трампа, який позиціонував себе захисником інтересів «забутого» робітничого класу, особливо серед білого населення. Його риторика проти глобалізації, нелегальної імміграції та на захист традиційних цінностей виявилася привабливою для багатьох виборців, які бачили, як політичний істеблшмент ігнорує їхні інтереси.

Що стосується майбутнього, то продовження цієї тенденції в умовах поляризації обов'язково призведе до появи пар політиків-антиподів, які використовуватимуть аналогічну стратегію, спираючись на популістські настрої та критику політичних еліт. Саме по собі це не катастрофічно, але тільки не в поточних умовах.

Сьогодні у США в обігу перебуває 390 млн одиниць вогнепальної зброї, і будь-яка поляризація може призвести до ескалації громадянських конфлік-

тів. Зараз у США явна криза державності, тому що у них побудована неефективна система управління у вигляді зобов'язань. Білий дім у 2024 році вперше заплатить більше трильйона доларів на обслуговування державного боргу. Для того, щоб просто не стати банкрутами, їм доведеться у 2024 році позичити ще 545 млрд. Якщо зараз нічого не змінити, то у 2032 році Вашингтону доведеться віддавати близько половини всіх доходів на обслуговування боргу. У США державний бюджет 6,1 трлн, а дефіцит 1,9 трлн. Цей дефіцит складається здебільшого із соціальних і військових зобов'язань. Тому очікується, що будь-яка майбутня адміністрація буде різати витрати, що ще більше може ускладнити ситуацію і призвести до розквіту сепаратизму в найбільш непередбачуваних формах.

REFERENCES

- Abramowitz, A.I. and Saunders, K.L., 2008. Is polarization a myth? *The Journal of Politics*, [e-journal] 70 (2), pp.542-555. <https://doi.org/10.1017/S0022381608080493>
- Binder, S., 2018. Dodging the rules in Trump's Republican Congress. *The Journal of Politics*, [e-journal] 80 (4), pp.1454-1463. <https://doi.org/10.1086/699334>
- Burns, S., 2019. *The politics of war powers: The theory and history of presidential unilateralism*. University Press of Kansas.
- Buys, C.G., 2014. An empirical look at U.S. treaty practice: Some preliminary conclusions. *AJIL Unbound*, [e-journal] 108, pp.57-62. <https://doi.org/10.1017/S2398772300001859>
- Canen, N.J., Kendall, C. and Trebbi, F., 2021. *Political parties as drivers of us polarization: 1927-2018*. [e-book] National Bureau of Economic Research. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3803669>
- Drezner, D.W., 2019. Present at the destruction: The Trump administration and the foreign policy bureaucracy. *The Journal of Politics*, [e-journal] 81 (2), pp.723-730. <https://doi.org/10.1086/702230>
- Flynn, M.E., 2014. The international and domestic sources of bipartisanship in US foreign policy. *Political Research Quarterly*, [e-journal] 67 (2), pp.398-412. <https://doi.org/10.1177/1065912914521898>
- Hare, C. and Poole, K.T., 2014. The polarization of contemporary American politics. *Polity*, [e-journal] 46 (3), pp.411-429. <https://doi.org/10.1057/pol.2014.10>
- Heltzel, G., and Laurin, K., 2020. Polarization in America: Two possible futures. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, [e-journal] 34, pp.179-184. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2020.03.008>

Milner, H.V. and Tingley, D., 2015. *Sailing the water's edge: The domestic politics of American foreign policy*. [e-book] Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1dgn6j9>

Poole, K.T. and Rosenthal, H.L., 2012. *Ideology and congress*. [e-book] Transaction Publishers. <https://scholar.google.com/citations?user=eRmBw1AAAAAJ&hl=vi>

Rudolph, T.J. and Hetherington, M.J., 2021. Affective polarization in political and nonpolitical settings. *International Journal of Public Opinion Research*, [e-journal] 33 (3), pp.591-606. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edaa040>

Smith, S.S., 2014. *The Senate syndrome: The evolution of procedural warfare in the modern US Senate*. University of Oklahoma Press.

Theriault, S.M., 2013. *The Gingrich senators: The roots of partisan warfare in Congress*. [e-book] Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199307456.001.0001>

Thompson, H., 2022. *Disorder: Hard times in the 21st century*. Oxford University Press.

POLARISATION AND CRISIS OF US STATEHOOD

Maksym Ratnikov

*PhD in Political Science, Senior Lecturer,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8066-2527>,
e-mail: mratnikov@vu.cdu.edu.ua,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine, 18031*

The present article employs the method of systemic analysis to explore the causes and consequences of political and social polarisation in the United States, which arose due to the complex interactions of social, economic and political factors in the late twentieth century. The author analyses how economic inequality, cultural changes, transformation of the party system and increased information segregation contributed to the deepening of divisions in American society. The investigation further focuses on the repercussions of polarisation on the functionality of state institutions and the emergence of a crisis within the governance system, thereby endangering the stability of democratic processes in the United States in the twenty-first century. The objective of this article is twofold: firstly, to identify and systematically comprehend the pivotal factors that have led to political and social polarisation in the United States, and secondly, to analyse their impact on the crisis of state institutions and democratic processes in the twenty-first century. The author seeks to understand how various aspects of social, economic, and political life, as well as interacting with each other, have led to a deepening split in American society and a weakening of the effective functioning of the state system.

Keywords: USA; D. Trump; polarization; elections; crisis of statehood.